

336.003.12:664.61(477.74)

The author carried out the research of a current state of the bakery industry enterprises in the Odessa region using the method of their groupings depending on the capital size. The basic financial indicators are calculated. Existing negative tendencies of their change depending on change of the capital structure of the enterprise are revealed. Also, there are provided suggestions for improving of enterprises activity efficiency.

Keywords: a capital structure, financial resources, production potential, solvency, business activity.

Чумаченко, Дж. Гандолфо, Б. Колас, П.А. Самуельсон, Р.М. Солоу, Дж.Р. Хікс, в яких враховано специфіку фінансового менеджменту щодо формування структури капіталу.

Виділення невирішеної проблеми. Питання управління фінансовою діяльністю щодо формування розмірів і структури капіталу набувають в сьогоденні умовах першочергового значення. Управлінські рішення повинні спиратися на результати комплексного аналітичного дослідження тенденцій змін фінансових результатів діяльності підприємств в залежності від змін обсягів і структури їх капіталу. Це обумовлює актуальність дослідження механізмів формування адаптивної фінансової стратегії підприємств з метою підвищення ефективності управління.

Постановка завдання. Метою дослідження є виявлення проблем в розвитку підприємств хлібобулочної промисловості на основі комплексної оцінки діяльності по основних показниках з використанням методу групувань в залежності від розміру капіталу та його структури. Виявлення підприємств лідерів та аутсайдерів за показниками ефективності фінансово-господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Трансформація підприємств України у сучасну ринкову економіку відбувається з недостатньою ефективністю управління їх фінансовою діяльністю. За цих умов необхідна сучасна, адекватна ринковій економіці, організація фінансової діяльності кожного підприємства, бо ринкова інфраструктура суттєво змінила економічне, інформаційне і правове середовище функціонування вітчизняних підприємств, а також зміст їхньої фінансової діяльності.

Розробка концепції системи управління фінансовою діяльністю підприємства в умовах перехідної економіки представляє значний інтерес.

Згідно з П(С)БО «фінансова діяльність» – діяльність, яка веде до змін розміру і складу власного та позичкового капіталу підприємства (який не є результатом операційної діяльності). Отже, основний зміст фінансової діяльності (у вузькому розумінні) полягає у фінансуванні підприємства.

У теорії і практиці досить часто зміст фінансової діяльності трактується ширше, ніж фінансування. У широкому значенні під фінансовою діяльністю розуміють усі заходи, пов'язані з мобілізацією капіталу, його використанням, примноженням (збільшенням вартості) та поверненням.

Тобто, фінансова і господарська діяльність підприємства нерозривно пов'язані між собою. Підприємство самостійно фінансує всі напрямки своїх витрат відповідно до виробничих планів, розпоряджається наявними фінансовими ресурсами, вкладаючи їх у виробництво продукції з метою одержання прибутку.

Ми у даному дослідженні намагалися розглянути результати фінансової діяльності підприємств у вузькому її розумінні, а саме – відстежити результативність фінансової діяльності відповідно до зміни розмірів та структури капіталу вкладеного в майно.

Аналіз проводився на прикладі 12 середніх підприємств виробництва хліба та хлібобулочних виробів Одеської області за звітністю 2008-2010 років. Назви вказаних середніх підприємств були закодовані, згідно ЗУ «Про державну таємницю».

Аналіз проведено з використанням прийому групувань підприємств за критерієм обсягу капіталу з метою виявлення найбільш ефективних з них відповідно до розміру вкладених коштів як власних, так і запозичених.

Підприємства були згруповані відповідно до таких параметрів капіталу:

- до 5 млн. грн. – 1 група;
- від 5 до 10 млн. грн. – 2 група;
- від 10 до 20 млн. грн. – 3 група;
- більше 20 млн. грн. – 4 група.

За кожною зі сформованих груп було обчислено основні фінансово-економічні показники, які відображають ефективність та ділову активність кожного з них.

Аналіз основних показників діяльності за 1 групою, представлено в таблиці 1.

За даною групою підприємств простежується збільшення чистого доходу по підприємствам № 2, № 4 і № 12. По підприємству № 9 – зменшення. Сума чистого доходу коливається у межах від 1,3 млн. грн. до 8.0 млн. грн.

Аналіз основних показників діяльності підприємств групи 1
(розмір капіталу до 5 млн. грн.)*

Показники	Од. виміру	Підприємство № 2	Підприємство № 4	Підприємство № 9	Підприємство № 12
		Інтервальне значення показника з 2008 по 2010 роки			
1. Чистий дохід	млн. грн.	1,3-1,9	6,4-8,0	3,2-2,8	5,8-6,6
2. Чистий прибуток	тис. грн.	(-105) - (+77)	(-18)-(-317)	(- 618)-(- 651)	(+241) - (-36)
3. Прибуток до оподаткування	тис. грн.	(-105) - (+77)	(+14)-(-285)	(- 618) - (- 651)	(+321) - (+3.0)
4. Рентабельність реалізації (ст.3/ст.1)	%	(-6,0) -(+5)	0,2- (-3,6)	(-19,4)-(-26,8)	5,6- 0,05
5. Рентабельність реалізації по чистому прибутку (ст.2/ст.1)	%	(- 6,0) - (+5)	(- 0,3)-(-4,0)	(-19,4)-(-26,8)	4,2-(-0,5)
6. Всього капітал	млн. грн.	3,2- 3,6	1,4-1,1	1,2-3,4	1,7-2,4
7. Власний капітал	млн. грн.	2,2 - 3,2	0,32- 0,27	0,21- (- 0,88)	1,5-2,1
9. Оборотні активи	млн. грн.	0,9 - 1,25	0,27- 0,29	0,67-2,9	0,21- 0,48
10. Довгострокові зобов'язання	млн. грн.	0,36 - 0,0	0,49-0,15	0	0
11. Поточні зобов'язання	млн. грн.	0,58 - 0,39	0,6 - 0,68	1,03 - 4,26	0,2- 0,32
12. Основні засоби	млн. грн.	2,3 - 2,32	1,1-7,9	0,58- 0,49	1,5-1,9

*Розраховано автором за даними статистичної звітності

Підприємства № 4, № 9 є збитковими на протязі періоду дослідження і всі показники рентабельності є показниками збитковості. Підприємство № 2 перейшло від збиткової до прибуткової діяльності у 2009-2010 рр. Підприємство № 12 перейшло від отримання чистого прибутку до чистих збитків у 2010р. Підприємства № 9 і № 12 не використовують довгострокових джерел фінансування, а підприємства № 2 та № 4 мають їх у дуже незначних сумах, які на протязі періоду зменшуються.

Майже вся сума зобов'язань даної групи підприємств це поточні зобов'язання, які по підприємствам № 9 та № 12 збільшуються і дуже значно.

У групу 2 увійшли підприємства з розміром капіталу від 5-10 млн. грн., а саме підприємства № 3, № 5, № 8 (таблиця 2).

Таблиця 2.

Аналіз основних показників діяльності підприємств групи 2
(розмір капіталу від 5 до 10 млн. грн.)*

Показники	Од. виміру	Підприємство № 3	Підприємство № 5	Підприємство № 8
		Інтервальне значення показника з 2008 по 2010 роки		
1. Чистий дохід	млн. грн.	16,9-17,6	12,6-11,8	31,2-24,7
2. Чистий прибуток	тис. грн..	1415-1226	(-126)-(-1206)	169-1032
3. Прибуток до оподаткування	тис. грн..	1814-1636	(- 60)-(-1205)	225-1376
4. Рентабельність реалізації (ст.3/ст.1)	%	11,0-9,0	(- 0,5)-(-10,2)	0,7-5,6
5. Рентабельність реалізації по чистому прибутку (ст.2/ст.1)	%	8,0-7,0	(-1,0)-(-10,2)	0,5-4,2
6. Всього капітал	млн. грн.	8,0-10,3	5,9-5,8	5,4-12,6
7. Власний капітал	млн. грн.	5,7-7,6	5,2-5,2	0,4-3,7
9. Оборотні активи	млн. грн.	2,1-3,2	1,5-2,3	3,8-6,0
10. Довгострокові зобов'язання	млн. грн.	0	0	1,0-0,07
11. Поточні зобов'язання	млн. грн.	2,3-2,7	0,7-0,6	4,1-8,8
12. Основні засоби	млн. грн.	5,9-7,1	3,4-2,5	1,6-6,5

*Розраховано автором за даними статистичної звітності

Згідно таблиці 2 за групою 2 простежується збільшення чистого доходу по підприємству № 3 з 16,9 млн. грн. до 17,6 млн. грн. По підприємству № 5 та № 8 має місце зменшення чистого доходу, особливо значне зменшення по підприємству № 8 з 31 млн. грн. у 2008р. до 25 млн. грн. у 2010 р. Коливання чистого доходу даної групи проходить в межах 11,8-31,2 млн. грн.

Прибутковими в даній групі є підприємства № 3 та № 8, як по показнику чистого прибутку, так і прибутку до оподаткування, але по підприємству № 3 має місце тенденція зниження показників прибутку та відповідно рентабельності, а по підприємству № 8 навпаки – зростання прибутку (у 6 разів зі 169 тис. грн. у 2008 році до 1 млн. 32 тис. грн. у 2010 році) та показників рентабельності реалізації і дуже значно при значному зниженні обсягів чистого доходу.

Підприємство № 5 є збитковим на протязі всього періоду і має місце тенденція до зростання як чистих збитків зі 126 тис. грн. у 2008р. до 1 млн. 206 тис. грн. у 2010 р., так і збитків до оподаткування з 60 тис. грн. до 205 тис. грн. відповідно по роках.

Підприємство № 3 збільшило капітал за рахунок власного. Сума поточних зобов'язань в продовж періоду дослідження на підприємстві № 3 змінюється не значно. Підприємство № 8 збільшило капітал за рахунок власного та поточних зобов'язань. Має довгострокові зобов'язання, які зменшилися.

Аналіз основних показників діяльності підприємств групи 3, у яку увійшли підприємства з розміром капіталу від 10-20 млн. грн., а саме підприємства № 6, № 10, № 11, представлено в таблиці 3.

На протязі досліджуваного періоду підприємство № 6 збільшило чистий дохід в 1,7 разів, підприємство № 10 – у 2,6 разів. По підприємству № 11 навпаки відбулося зменшення чистого доходу в 1,7 разів. Коливання чистого доходу даної групи проходить в межах 8,2 – 28,4 млн. грн.

Усі підприємства даної групи є прибутковими на протязі періоду дослідження і має місце тенденція до підвищення прибутку та рентабельності реалізації по підприємствам № 6 та № 10 та тенденція зниження ефективності діяльності по підприємству № 11. Так чистий прибуток даного підприємства знизився в 7,5 разів (з 2,7 тис. грн. до 0,3 тис. грн.), а прибуток до оподаткування – в 6,5 разів (з 2,7 тис. грн. до 0,4 тис. грн.), відповідно відбулося зниження показників рентабельності.

Таблиця 3

Аналіз основних показників діяльності підприємств групи 3
(розмір капіталу від 10-20 млн. грн.)*

Показники	Од. виміру	Підприємство № 6	Підприємство № 10	Підприємство № 11
		Інтервальне значення з 2008 по 2010р.		
1. Чистий дохід	млн. грн.	16,4-28,4	8,2-21,1	18,1-10,7
2. Чистий прибуток	тис. грн.	79-373	566-2825	2,7- 0,356
3. Прибуток до оподаткування	тис. грн.	159-434	566-2825	2,7-0,410
4.Рентабельність реалізації (ст.3/ст.1)	%	1,0-1,5	6,9-13,4	15,0-3,8
5. Рентабельність реалізації по чистому прибутку (ст.2/ст.1)	%	0,5-1,3	6,9-13,4	15,0-3,3
6. Всього капітал	млн. грн.	4,4-20,4	10,9-18,4	13,4-13,0
7. Власний капітал	млн. грн.	2,9-11,5	0,124-15,4	11,0-1,1
9. Оборотні активи	млн. грн.	2,7-11,2	2,1-9,5	6,0-2,2
10. Довгострокові зобов'язання	млн.грн.	0	0,260-1,7	0,780-0,288
11. Поточні зобов'язання	млн. грн.	1,5-8,5	10,6-1,2	1,6-11,6
12. Основні засоби	млн. грн.	1,7-9,1	8,8-8,3	7,3-10,7

*Розраховано автором за даними статистичної звітності

В 4 групу увійшли підприємства з розміром капіталу більше 20 млн. грн., а саме підприємства № 1 та № 7.

На протязі досліджуваного періоду підприємства групи 4 значно збільшили розмір капіталу (більше ніж в два рази) за рахунок значного збільшення поточних зобов'язань та власного капіталу. Довгострокові зобов'язання підприємств 4 групи значно зменшені.

Представлені данні в таблиці 4 свідчать про збільшення чистого доходу, а саме: підприємство № 1 – в 1,2 разів, а підприємство № 7 – в 1,3 разів. Коливання чистого доходу даної групи проходить в межах від 29,08 – 286,3 млн. грн.

Підприємство № 7 є збитковим по показникам чистого збитку та збитку до оподаткування на протязі всього періоду. Підприємство № 1 протягом досліджуваного періоду від збиткової діяльності перейшло до прибуткової.

Таблиця 4

Аналіз основних показників діяльності підприємств групи 4
(розмір капіталу більше 20 млн. грн.)*

Показники	Од. виміру	Підприємство № 1	Підприємство № 7
		Інтервальне значення показника з 2008 по 2010 роки	
1. Чистий дохід	млн. грн.	234,2-286,3	29,08-38,00
2. Чистий прибуток	тис. грн.	(-22538)-916	(-1969)-(-3276)
3. Прибуток до оподаткування	тис. грн.	(-28269)-1040	(-1967)-(-3079)
4. Рентабельність реалізації (ст.3/ст.1)	%	(-12,06)- 0,36	(-6,8)-(-8,1)
5. Рентабельність реалізації по чистому прибутку (ст.2/ст.1)	%	(-10,0)-0,31	(-6,8)-(-8,6)
6. Всього капітал	млн. грн.	182,5-240,3	17,0-42,6
7. Власний капітал	млн. грн.	57,4-85,9	4,6-14,8
9. Оборотні активи	млн. грн.	144,2-153,2	14,0-24,7
10. Довгострокові зобов'язання	млн. грн.	56,1-11,0	9,4-5,8
11. Поточні зобов'язання	млн. грн.	68,5-139,0	3,0-21,4
12. Основні засоби	млн. грн.	35,2-74,7	2,0-15,6

*Розраховано автором за даними статистичної звітності

На протязі досліджуваного періоду від збиткової діяльності перейшло до прибуткової. Підприємство № 1 є найбільшим серед всіх досліджених підприємств 4-х груп за розміром капіталу, якій у 2008 році становив 182,5 млн. грн. та у 2010 році – 240,3 млн. грн., тобто збільшився в 1,3 разів.

Для оцінки результатів управління фінансовою діяльністю середніх підприємств нами також було проведено аналітичне дослідження фінансових коефіцієнтів за кожним підприємством по сформованим групам.

Групування підприємств за розмірами капіталу дозволило виявити недоліки у фінансовій політиці щодо формування структури капіталу та простежити її вплив на показники ефективності та платоспроможності.

В таблиці 5 згруповані підприємства-лідери та аутсайтери за результатами діяльності 2008-2010 рр.

Таблиця 5

Аналіз динаміки зміни основних фінансових коефіцієнтів середніх підприємств виробництва хлібобулочних виробів Одеської області у 2008-2010 рр.*

Підприємства	Коефіцієнт автономії	Рентабельність реалізації	Рентабельність активів	Рентабельність власного капіталу	Коефіцієнт загальної ліквідності	Частка активів виробничого потенціалу
Група 1						
2	0,71 - 0,89	(- 6,0) - (+5)	(-3,0) - 2,1	(-5,0) - 2,4	1,59 - 3,19	0,78 - 0,75
4	0,22- 0,25	0,2- (-3,6)	1,0 - (-26,0)	4,0 - (-105)	0,46 - 0,42	0,87- 0,82
9	0,17- (- 0,26)	(-19,4) - (-26,8)	(-50,0) - (-22,0)	Н.р	0,65- 0,68	0,91- 0,97
12	0,88- 0,86	5,6- 0,05	19 - 0,12	21- 0,14	1,07-1,48	0,94- 0,89
Група 2						
3	0,72- 0,74	11,0-9,0	23,0-16,0	31,0-22,0	0,92-1,17	0,77- 0,75
5	0,88- 0,89	(- 0,5) -(-10,2)	(-1,0)-(-21,0)	(-1,0)-(-23,0)	2,1-3,68	0,74- 0,63
8	0,07- 0,29	0,7-5,6	4,0 - 11,0	60,0 - 37,0	0,94- 0,69	0,94- 0,69
Група 3						
6	0,65- 0,56	1,0-1,5	4,0-2,0	6,0- 4,0	1,73-1,31	0,57- 0,49
10	0,01- 0,84	6,9-13,4	5,0-15,0	456,4-18,0	0,2-7,84	0,83- 0,63
11	0,82- 0,09	15,0-3,8	20,0-3,0	25,0-36,0	3,74- 0,19	0,66- 0,86
Група 4						
1	0,31- 0,36	(-12,06) - 0,36	(-15)- 0,43	(- 49,0)-1,0	2,11-1,10	0,22- 0,34
7	0,27- 0,35	(- 6,8) - (-8,1)	(-12,0)-(-7,0)	(- 43,0) - (-21,0)	4,69-1,16	0,17- 0,40

*Розраховано автором за даними статистичної звітності

За результатами групування можемо зробити висновок про найбільш ефективну діяльність підприємств групи 3 з розміром капіталу від 10-20 млн. грн.). Підприємства групи 2 з розміром капіталу від 5 до 10 млн. грн. показують тенденцію зниження ефективності діяльності. Підприємства групи 1 з розміром капіталу до 5 млн. грн. та групи 4 з розміром капіталу більше 20 млн. грн. показують найнижчі показники ефективності.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Підводячи підсумок за результатами проведеного аналітичного дослідження середніх підприємств по виробництву хлібобулочних виробів можна стверджувати про низьку ефективність діяльності всіх підприємств, що свідчить про значні недоліки у проведеній фінансовій політиці на протязі 2008-2010рр.

Групування підприємств за розмірами капіталу дозволило виявити недоліки у фінансовій політиці щодо формування структури капіталу та простежити її вплив на показники ефективності та платоспроможності.

Таким чином, можна стверджувати, що підприємства з розміром капіталу від 10 млн. грн. до 20 млн. грн. показують найбільш ефективні результати. А підприємства з капіталом до 5 млн. грн. та більше 20 млн. грн. не ефективні і збиткові.

Вважаємо, що отримані результати можуть бути використані підприємствами хлібобулочної промисловості для оптимізації розмірів та структури капіталу щодо підвищення ефективності діяльності підприємств хлібобулочної промисловості.

Література:

1. Алексеева М. Б. Основы теории систем и системного анализа: [Учебн. пособ.] / М. Б. Алексеева, С. Н. Балан. – СПб. : СПГИЭУ, 2002. – 55 с.
2. Статистична звітність середніх підприємств хлібобулочної промисловості Одеського регіону (За даними Держкомстату Одеської області).

Надійшла до редколегії 25.10.2011